

РАЗДЕЛ ПЪРВИ

МЕЖДУНАРОДНОПРАВНА УРЕДБА НА ПРОБЛЕМИТЕ НА ТЪРСЕЩИТЕ УБЕЖИЩЕ И БЕЖАНЦИТЕ

I. МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИ АКТОВЕ, ПРЯКО УРЕЖДАЩИ ПРОБЛЕМИТЕ НА БЕЖАНЦИТЕ

1. КОНВЕНЦИЯ ЗА СТАТУТА НА БЕЖАНЦИТЕ

Приета на 28 юли 1951 г. от Конференция на пълномощниците на ООН по статута на бежанците и лица без гражданство.
Ратифицирана със закон на Народното събрание от 22 април 1992 г.;
допълнена със закон на Народното събрание от 1 април 1993 г.
В сила за Република България от 10 август 1993 г.
Обн., ДВ, бр. 88 от 15 октомври 1993 г.

ПРЕАМБИЮЛ

Високодоговарящите страни,
вземайки под внимание, че Уставът на Организацията на обединените нации и Всеобщата декларация за правата на човека, приета от Общото събрание на Организацията на обединените нации на 10 декември 1948 г., потвърждават принципа, че всички хора се ползват от основните права и свободи без дискриминация,
вземайки предвид, че Организацията на обединените нации нееднократно е проявявала своята дълбока загриженост за съдбата на бежанците и се е стремяла да им осигури упражняването на основните права и свободи във възможно най-голяма степен,
вземайки предвид, че е желателно да се преразгледат и обединят сключените по-рано международни споразумения за статута на бежанците и да се разшири обхватът на действие на тези документи и закрилата, предоставяна от тях, посредством сключване на ново споразумение,

вземайки под внимание, че предоставянето на убежище може да наложи изключително тежко бреме на някои страни и че удовлетворително разрешаване на проблема, чийто международен обхват и характер са признати от Организацията на обединените нации, не може по тази причина да бъде постигнато без международно сътрудничество,

изразявайки пожелание всички държави, признавайки социалния и хуманитарен характер на проблема за бежанците, да предприемат според силите си всички мерки за предотвратяване на възникването на напрежение между държавите по причина на този проблем,

отбелязвайки, че Върховният комисар на Организацията на обединените нации за бежанците е натоварен със задачата да наблюдава изпълнението на международните конвенции за закрила на бежанците, и

признавайки, че ефективното координиране на мерките, предприемани за решаване на този проблем, зависи от сътрудничеството на държавите с Върховния комисар,

се споразумяха за следното:

ГЛАВА I ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 1. Определение на термина „бежанец“

А. За целите на тази конвенция терминът „бежанец“ се прилага към всяко лице, което:

1) е било считано за бежанец по силата на споразуменията от 12 май 1926 г. и 30 юни 1928 г. или по силата на конвенциите от 28 октомври 1933 г. и 10 февруари 1938 г., на протокола от 14 септември 1939 г. или на Устава на Международната организация за бежанците;

Решенията за непредоставяне правото да се считат за бежанци, приети от Международната организация за бежанците в периода на нейната дейност не са пречка за предоставяне на статута на бежанец на лица, които отговарят на условията на точка 2;

2) в резултат на събития, станали преди 1 януари 1951 г., и при основателни опасения от преследване по причина на раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група или политически убеждения, се намира извън страната, чийто

гражданин то е, и не може да се ползва от закрилата на тази страна, или не желае да се ползва от такава закрила поради тези опасения; или, бидейки без гражданство и намирайки се извън страната на своето предишно обичайно местоживееие в резултат на подобни събития, не може да се завърне или, поради такива опасения, не желае да се завърне в нея.

В случаите, когато някое лице се явява гражданин на няколко страни, изразът „страната на неговото гражданство“ означава всяка една от страните, чийто гражданин е то, и такова лице не се счита лишено от закрилата на страната на неговото гражданство, ако без някаква действителна причина, произтичаща от основателни опасения, то не се обръща за закрила към една от страните, чийто гражданин се явява.

В. 1) За целите на тази конвенция думите „събития, станали преди 1 януари 1951 г.“ в член 1, раздел А означават или:

а) „събития, станали в Европа преди 1 януари 1951 г.“, или:

б) „събития, станали в Европа или другаде преди 1 януари 1951 г.“

като всяка договаряща държава е длъжна да декларира при подписване, ратификация или присъединяване кое точно значение тя ще прилага по отношение на задълженията, поети от нея по силата на тази конвенция;

2) всяка договаряща държава, приела алтернативното значение (а), може във всеки момент да разшири обхвата на поетите от нея задължения чрез приемането на алтернативното значение (б), като уведоми в този смисъл Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

С. Тази конвенция прекратява действието си върху всяко лице, попадащо под разпоредбите на раздел „А“, ако това лице:

1) доброволно се възползва отново от закрилата на страната, чийто гражданин то е; или

2) след като веднъж е загубило своето гражданство, отново доброволно го е придобило; или

3) е придобило ново гражданство и се ползва от закрилата на страната на своето ново гражданство; или

4) отново се е установило доброволно в страната, която е напуснало или извън която то е пребивавало поради опасения от преследване; или

5) не може повече да се отказва от ползването на закрила от страната на своето гражданство, тъй като обстоятелствата, на основание на които то е било признато за бежанец, са престанали да съществуват.

Разпоредбите на тази точка не се прилагат по отношение на бежанец, попадащ под определението на раздел А, точка 1, при условие, че той посочи убедителни причини, произтичащи от предишно преследване, за своя отказ да се ползва от закрилата на страната, чийто гражданин той е;

б) бидейки лице без гражданство, то е в състояние да се върне в страната на своето предишно обичайно местоживееие поради факта, че обстоятелствата, на основание на които лицето е било признато за бежанец, са престанали да съществуват.

Разпоредбите на тази точка не се прилагат към бежанец, попадащ под определението на раздел А, точка 1 на този член, при условие, че той посочи убедителни причини, произтичащи от предишно преследване, за своя отказ да се върне в страната на предишното си обичайно местоживееие.

Д. Тази конвенция не се прилага по отношение на лица, ползващи се в момента от закрилата или помощта на органи или организации на Организацията на обединените нации, различни от Върховния комисар на ООН за бежанците.

Когато оказването на такава закрила или помощ бъде преустановено по каквито и да било причини и ако положението на тези лица не е надлежно установено съгласно съответните резолюции, приети от Общото събрание на Организацията на обединените нации, тези лица могат да се ползват от привилегиите, произтичащи от тази конвенция.

Е. Тази конвенция не се прилага спрямо лице, по отношение на което компетентните органи на страната, в която то пребивава, са признали правата и задълженията, произтичащи от притежаването на гражданството на тази страна.

Ф. Тази конвенция не се прилага по отношение на лицата, за които има сериозни основания да се предполага, че:

а) са извършили престъпление против мира, военно престъпление или престъпление против човечеството според определенията, дадени за тези деяния в международните документи, изработени за вземане на отношение спрямо такива престъпления;

б) са извършили тежко престъпление от неполитически характер извън страната, която им е дала убежище, преди да бъдат допуснати в тази страна като бежанци;

с) са виновни за извършването на деяния, противоречащи на целите и принципите на ООН.

Чл. 2. Общи задължения

Всеки бежанец има задължения към страната, в която се намира, които изискват от него по-конкретно да спазва законите и разпоредбите J, както и да изпълнява мерките, предприети за поддържане на обществения ред.

Чл. 3. Недопускане на дискриминация

Договарящите държави се задължават да прилагат разпоредбите на тази конвенция спрямо бежанците без каквато и да е дискриминация по отношение на раса, религия или страна на произход.

Чл. 4. Религия

Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците, намиращи се на тяхна територия, статут, не по-малко благоприятен от този на техните собствени граждани, относно правото да изповядват своята религия и свободата да дават на своите деца религиозно възпитание.

Чл. 5. Права, предоставяни извън тази конвенция

Нищо в тази конвенция не засяга които и да са права и привилегии, предоставяни на бежанците от договаряща държава извън предвидените в тази конвенция.

Чл. 6. Изразът „при същите обстоятелства“

За целите на тази конвенция изразът „при същите обстоятелства“ означава, че всички изисквания (включително изискванията, отнасящи се до продължителността и условията на престой или пребиваване в страната), на които би трябвало да отговаря лицето, за да се ползва от съответното право, ако то не би било бежанец, трябва да бъдат изпълнени от лицето, с изключение на изискванията, които поради своето естество не могат да бъдат изпълнени от бежанец.

Чл. 7. Изключения от принципа на взаимността

1. Освен в случаите, когато по силата на тази конвенция се предвижда по-благоприятен статут, всяка договаряща държава се задължава да предоставя на бежанците статута, който тя предоставя най-общо на чужденците.

2. След изтичането на тригодишен срок на пребиваване всички бежанци се освобождават от установената на територията на договарящите държави законодателна взаимност.

3. Всяка договаряща държава се задължава да предоставя и занапред на бежанците правата и привилегиите, на които вече имат право, при отсъствие на взаимност, към датата на влизане в сила на Конвенцията по отношение на тази държава.

4. Договарящите държави се задължават да разгледат благосклонно възможността за предоставяне на бежанците при отсъствие на взаимност на права и привилегии извън предвидените в точки 2 и 3, както и евентуалното освобождаване от изискването за взаимност спрямо бежанците, които не отговарят на условията, предвидени в точки 2 и 3.

5. Разпоредбите на точки 2 и 3 се отнасят както за правата и привилегиите, предвидени в член 13, 18, 19, 21 и 22 на тази конвенция, така и за правата и привилегиите, които не са предвидени в нея.

Чл. 8. Изключения от извънредните мерки

По отношение на извънредните мерки, които могат да бъдат предприемани срещу личността, имуществото или интересите на граждани на чужда държава, договарящите държави се задължават да не ги прилагат по отношение на бежанците, формално граждани на тази държава, само на основание на тяхното гражданство. Договарящите държави, законодателствата на които не допускат прилагането на залегналия в този член общ принцип, при подходящи случаи се задължават да допускат изключения в полза на такива бежанци.

Чл. 9. Временни мерки

Нищо в тази конвенция не отменя правото на договаряща държава по време на война или при наличие на други тежки или извънредни обстоятелства да взема такива временни мерки, които счита за съществени с оглед на държавната сигурност, по отношение на дадено лице, преди въпросното лице да е било определено от договарящата държава като бежанец и ако по-нататъшното прилагане спрямо това лице на указаните мерки е необходимо в интерес на държавната сигурност.

Чл. 10. Непрекъснатост на пребиваването

1. Ако по време на Втората световна война бежанецът е бил изселен от родните си места и принудително въдворен на терито-

рията на една от договарящите държави, където живее и понастоящем, времето на този принудителен престой се счита за законно пребиваване на въпросната територия.

2. Ако бежанецът е бил принудително изселен по време на Втората световна война от територията на една от договарящите държави и до влизането в сила на тази конвенция се е върнал в нея с цел придобиване на постоянно местожителство, периодът на пребиваване преди и след въпросното принудително изселване се разглежда като непрекъснат във всички случаи, когато се изисква непрекъснатост на пребиваването.

Чл. 11. Бежанци моряци

Ако бежанците са лица на редовна служба в екипажите на кораби, плаващи под флага на една от договарящите държави, въпросната държава се задължава да разгледа благосклонно установяването на тези лица на нейна територия и издаването на тези лица на документи за пътуване или предоставянето им на временно право на пребиваване на нейна територия, по-специално с цел улесняване установяването им в друга страна.

ГЛАВА II ПРАВЕН СТАТУТ

Чл. 12. Личен статут

1. Личният статут на бежанеца се определя от законите на страната на неговото местоживееие или, при липса на местоживееие – от законите на страната на неговото пребиваване.

2. Придобитите по-рано права на бежанеца, свързани с неговия личен статут, и по-специално правата, произтичащи от брак, се уважават от всяка договаряща държава при спазване, ако това е необходимо, на формалностите, предвидени от законодателството на тази държава при условие, че съответното право би било признато от законодателството на тази държава, ако въпросното лице не бе станало бежанец.

Чл. 13. Движимо и недвижимо имущество

Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците възможно най-благоприятен статут и във всеки случай не по-малко благоприятен, отколкото предоставяния най-общо на чужденци при същите обстоятелства по отношение придобиването на движимо и недвижимо имущество и други свързани с това

права, а също по отношение на наемни или други договори, отнасящи се до движимо и недвижимо имущество.

Чл. 14. Авторски права и индустриална собственост

По отношение на закрилата на индустриалната собственост, като изобретения, образци и модели, търговски марки и търговски названия, както и правата върху литературни, художествени и научни произведения в страната на обичайното му местопребиваване бежанецът се ползва със същата закрила, както и гражданите на тази страна. На територията на всяка друга договаряща държава на него му се предоставя същата закрила, каквато се предоставя на тази територия на гражданите на страната, в която е обичайното му местопребиваване.

Чл. 15. Право на сдружаване

По отношение на сдруженията с неполитически характер и такива с идеална цел и на професионалните съюзи договарящите държави предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, най-благоприятния статут, предоставян на граждани на чужда държава при същите обстоятелства.

Чл. 16. Право на достъп до съдилищата

1. Всеки бежанец има право на свободен достъп до съдилищата на територията на всички договарящи държави.

2. По отношение на правото на достъп до съдилищата на територията на договарящата държава, в която е обичайното му местопребиваване, всеки бежанец се ползва от същия статут, както и нейните граждани, включително правото на правна помощ и освобождаването от заплащането на съдебните разходи (*cautio judicatum solvi*).

3. На всеки бежанец в договарящите държави, които не са страната на обичайното му местопребиваване, се предоставя същият статут по отношение на въпросите, посочени в точка 2, както на гражданите на страната на неговото обичайно местопребиваване.

ГЛАВА III ЗАНЯТИЯ, НОСЕЩИ ДОХОДИ

Чл. 17. Наемане на работа срещу заплащане

1. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхната територия, най-благоприятния статут по отношение правото им да бъдат наемани на

работа, от какъвто се ползват гражданите на чужди държави при същите обстоятелства.

2. Във всички случаи ограничителните мерки, налагани по отношение на чужденците или наемането на работа на чужденци с оглед защита на националния пазар на работната сила, не се прилагат към бежанец, който е бил освободен от такива мерки към датата на влизане в сила на тази конвенция за съответната договаряща държава или който отговаря на едно от следните условия:

а) да пребивава в страната не по-малко от три години;

б) съпругът/съпругата му да има гражданството на страната на пребиваване. Бежанец не може да се позове на тази разпоредба, ако е напуснал съпруга (съпругата) си;

с) да има едно или няколко деца, които имат гражданството на страната на пребиваване.

3. Договарящите държави се задължават да разглеждат благосклонно вземането на мерки за изравняване правата на всички бежанци по отношение на наемането на работа с правата на своите граждани и по-специално правата на бежанците, които са влезли на тяхна територия по изпълнение на програми за набиране на работна ръка или съгласно имиграционни планове.

Чл. 18. Лична трудова инициатива

Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, възможно най-благоприятния статут и във всеки случай не по-малко благоприятен от предоставяния най-общо на чужденци при същите обстоятелства по отношение на правото на трудова инициатива в селското стопанство, промишлеността, занаятите и търговията, а така също и правото да учредяват търговски и промишлени фирми.

Чл. 19. Свободни професии

1. Всяка договаряща държава се задължава да предоставя на бежанците, законно пребиваващи на нейна територия, които претендират дипломи, признати от компетентните органи на тази държава, и които желаят да практикуват свободни професии, възможно най-благоприятен статут и във всеки случай не по-малко благоприятен, отколкото предоставяния най-общо на чужденци при същите обстоятелства.

2. Договарящите държави се задължават да полагат всички усилия в съответствие със своите закони и конституции за осигу-

ряване заселването на такива бежанци в своите територии извън метрополията, за чиито международни отношения те носят отговорност.

ГЛАВА IV СОЦИАЛНИ ГРИЖИ

Чл. 20. Купонно разпределение

Там, където съществува система на купонно разпределение, регулираща общото разпределение на дефицитни продукти за цялото население, бежанците се ползват със същия статут, както и гражданите на държавата.

Чл. 21. Жилищно настаняване

По отношение на жилищното настаняване договарящите държави се задължават, доколкото този въпрос е уреден от съществуващите закони или разпоредби или се контролира от обществените органи, да предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, възможно най-благоприятен статут и във всеки случай не по-малко благоприятен, отколкото предоставяния най-общо на чужденци при същите обстоятелства.

Чл. 22. Обществено образование

1. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците същия статут, какъвто те предоставят и на собствените си граждани по отношение на придобиването на първоначално образование.

2. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците възможно най-благоприятен статут и във всеки случай не по-малко благоприятен, отколкото предоставяния най-общо на чужденци при същите обстоятелства по отношение на придобиването на друго освен първоначално образование и по-специално по отношение достъпа до курсове за обучение, признаване на издадени в чужбина свидетелства за образование, дипломи и степени, освобождаване от учебни такси и налози и даването на стипендии.

Чл. 23. Социални помощи

Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, същия статут по отношение правото на социални помощи и подпомагане, както предоставения на собствените им граждани.

Чл. 24. Трудово законодателство и социални осигуровки

1. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, същия статут, какъвто се предоставя на собствените им граждани по отношение на следното:

а) трудовото възнаграждение, включително семейните надбавки, доколкото последните представляват част от възнаграждението, продължителността на работния ден, положения труд в извънработно време, платения отпуск, ограниченията за надомна работа, долната възрастова граница за постъпване на работа, стажуване и професионално обучение, женския труд и труда на младежите, ползването на привилегиите на колективното договаряне – доколкото всички тези въпроси са регулирани от законодателството или се контролират от административните органи;

б) социалните осигуровки (правните разпоредби по отношение на трудови злополуки, професионални заболявания, майчинство, болест, инвалидност, старост, смърт, безработица, семейни ангажменти и други непредвидени случаи, които се включват в системата от социални осигуровки съгласно националното законодателство) при следните ограничения:

(i) възможни са специални споразумения за запазване на придобити права или права в процес на придобиване;

(ii) националното законодателство на страната на местопребиване може да предписва специални разпоредби относно надбавките или частите от такива, подлежащи на изплащане изцяло от обществените фондове, и относно издръжките, изплащани на лица, които не отговарят на условията за личен принос, даващи право на нормална пенсия.

2. Правото на обезщетение при смърт на бежанец в резултат от трудова злополука или професионално заболяване не се обезсилва от обстоятелството, че постоянното местопребиване на получателя на обезщетението е извън територията на договарящата държава.

3. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците привилегиите, произтичащи от спогодби, сключени помежду им, или такива, които предстои да бъдат сключени в бъдеще, относно запазването на права, придобити или в процес на придобиване по отношение на социалните осигуровки единствено

при условията, които се прилагат за гражданите на страните, подписали въпросните спогодби.

4. Договарящите държави ще разглеждат благосклонно възможностите за предоставяне на бежанците във възможно най-пълна степен на всички привилегии, произтичащи от подобни спогодби, които са или ще влязат в сила между тези договарящи държави и държави, които не са страна по Конвенцията.

ГЛАВА V АДМИНИСТРАТИВНИ МЕРКИ

Чл. 25. Административно съдействие

1. В случай, че упражняването на дадено право от страна на бежанец нормално изисква съдействието на органите на чужда страна, към които той няма възможност да се обърне направо, договарящите държави, на чиято територия той пребивава, се задължава да осигури оказването на такова съдействие от своите собствени органи или от международен орган.

2. Органът или органите, посочени в точка 1, се задължават да издават или да осигурят издаването под тяхно ръководство на бежанците на такива документи или удостоверения, каквито обикновено се издават на чужденци от или чрез органи в тяхната собствена страна.

3. Така издадените документи или удостоверения заместват официалните документи, издавани на чужденци от или чрез органите в техните страни, и трябва да се уважават при отсъствие на доказателства за тяхната невалидност.

4. Без ущърб за изключенията, които могат да бъдат предвидени в полза на местните жители, за описаните в този член услуги може да се заплаща такса, която обаче трябва да бъде умерена и сравнима по размер с таксите, заплащани от местните жители за подобни услуги.

5. Разпоредбите на този член не засягат по никакъв начин чл. 27 и 28.

Чл. 26. Свобода на движение

Всяка договаряща държава е длъжна да предостави на бежанците, законно пребиваващи на нейна територия, правото на избор на местоживее и на свободно движение по цялата територия в съответствие с разпоредбите, отнасящи се най-общо до чужденци при същите обстоятелства.

Чл. 27. Документи за самоличност

Договарящите държави са длъжни да издават документи за самоличност на всеки бежанец, пребиваващ на тяхна територия и непритежаващ валиден документ за пътуване.

Чл. 28. Документи за пътуване

1. Договарящите държави са длъжни да издават на бежанците, законно пребиваващи на тяхна територия, документи за пътуване извън тази територия освен в случаите, когато важни съображения за националната сигурност или опазване на обществения ред изискват обратното; разпоредбите на приложението към тази конвенция трябва да се прилагат по отношение на такива документи. Договарящите държави могат да издават такъв документ за пътуване на всеки друг бежанец, пребиваващ на нейна територия; особено е необходимо те да разглеждат благосклонно издаването на документи за пътуване на бежанци на тяхна територия, които не са в състояние да се снабдят с документ за пътуване от страната на своето законно местоживее.

2. Документи за пътуване, издадени на бежанци съгласно предишни международни спогодби между страните по тази конвенция, се признават и разглеждат от договарящите се държави по същия начин, както и ако са издадени в съответствие с този член.

Чл. 29. Парични налози

1. Договарящите държави се задължават да не налагат на бежанците каквито и да било мита, налози или такси, различни или по-високи от тези, налагани на собствените им граждани при подобни обстоятелства.

2. Разпоредбите на горната точка не се противопоставят на прилагането спрямо бежанците на законите и разпоредбите относно таксите за издаване на административни документи, включително документи за самоличност, на чужденци.

Чл. 30. Прехвърляне на имущество

1. Всяка договаряща държава е длъжна в съответствие със собствените си закони и разпоредби да позволява на бежанците да прехвърлят имущество, внесено от тях на нейна територия, в друга страна, където им е било разрешено да се преселят.

2. Всяка договаряща държава е длъжна да разглежда благосклонно молбите, подадени от бежанци за разрешаване прехвърля-

нето на имущество, където и да се намира то, ако е необходимо за тяхното преселване в друга страна, където са били допуснати.

Чл. 31. Бежанци, пребиваващи незаконно в страната, където са потърсили убежище

1. Договарящите държави се задължават да не налагат наказания заради незаконно влизане или пребиваване на тяхна територия на бежанци, които, пристигайки направо от територия, където са били застрашени животът и свободата им по смисъла на член 1, са влезли или пребивават на тяхна територия без разрешение при условие, че те се представят незабавно на властите и приведат уважителни причини за незаконното си влизане или пребиваване на територията на страната.

2. Договарящите държави се задължават да не прилагат по отношение придвижването на такива бежанци каквито и да било ограничения освен необходимите, като такива ограничения могат да се прилагат само до регулиране статута на бежанците в страната или до получаването от тях на разрешение за преминаването им в друга страна. Договарящите държави се задължават да предоставят на бежанците достатъчен срок и всички необходими улеснения за получаване на разрешение за преминаване в друга страна.

Чл. 32. Експулсиране

1. Договарящите държави се задължават да не експулсират бежанец, законно пребиваващ на тяхна територия, освен по съображения за национална сигурност или опазване на обществения ред.

2. Експулсирането на такъв бежанец може да става само в изпълнение на решение, взето в съответствие с установените законни процедури. Освен при наличие на важни съображения, отнасящи се до националната сигурност, на бежанеца трябва да се даде възможност да приведе доказателства, с които да се защити, както и да обжалва решението и да бъде представен за целта пред компетентните органи или пред лице или лица, специално определени от компетентните органи.

3. Договарящите държави се задължават да предоставят на такъв бежанец достатъчен срок за получаване на разрешение за законно преминаване в друга страна. Договарящите държави си запазват правото да прилагат през този срок такива вътрешни мерки, каквито сметат за необходимо.

Чл. 33. Забрана за експулсиране или връщане ("refoulement") на бежанци

1. Никая договаряща държава няма по какъвто и да е начин да експулсира или връща ("refouler") бежанец до границата на територията, където са били застрашени животът или свободата му по причина на неговата раса, религия, националност, принадлежност към дадена социална група или политически възгледи.

2. От облагите от тази разпоредба обаче не може да се възползва бежанец, за който има основания да се смята, че представлява опасност за сигурността на страната, в която се намира, или който, веднъж осъждан с окончателна присъда за особено тежко престъпление, представлява опасност за обществото на тази страна.

Чл. 34. Натурализация

Договарящите страни се задължават да улесняват според възможностите си асимилацията и натурализацията на бежанците. Те се задължават в частност да полагат всички усилия за ускоряване на процедурите по натурализацията, както и за свеждане до минимум на таксите и разходите по тези процедури.

ГЛАВА VI

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ И ПРЕХОДНИ РАЗПОРЕДБИ

Чл. 35. Сътрудничество на националните органи с Организацията на обединените нации

1. Договарящите държави се задължават да сътрудничат със Службата на Върховния комисар на Организацията на обединените нации за бежанците или с всяка друга служба на Организацията на обединените нации, която би могла да я наследи, при упражняване на нейните функции и по-специално да я улесняват в нейните задължения да наблюдава прилагането на разпоредбите на тази конвенция.

2. С оглед улесняване Службата на Върховния комисар или всяка друга служба на Организацията на обединените нации, която би могла да я наследи, при изготвянето на доклади до компетентните органи на Организацията на обединените нации договарящите държави се задължават да им предоставят в подходяща форма исканата информация и статистически данни относно:

- а) положението на бежанците,
- б) прилагането на тази конвенция, и

с) законите, разпоредбите и указите, които в момента са в сила или предстои да влязат в сила по отношение на бежанците.

Чл. 36. Информация относно националното законодателство Договарящите държави се задължават да уведомяват Генералния секретар на Организацията на обединените нации за всички закони и разпоредби, които биха могли да приемат за осигуряване прилагането на тази конвенция.

Чл. 37. Връзка с предишни конвенции

Без да се накръпява член 28, точка 2 от тази конвенция, тази конвенция заменя по отношение на страните по нея споразуменията от 5 юли 1922 г., 31 май 1924 г., 12 май 1926 г., 30 юни 1928 г. и 30 юли 1935 г., конвенциите от 28 октомври 1933 г. и 10 февруари 1938 г., протокола от 14 септември 1939 г. и спогодбата от 15 октомври 1946 г.

ГЛАВА VII
ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ КЛАУЗИ

Чл. 38. Разрешаване на спорове

Всеки спор между страни по тази конвенция относно нейното тълкуване или прилагане, който не може да бъде разрешен чрез други средства, се отнася до Международния съд по искане на която и да е от страните по спора.

Чл. 39. Подписване, ратифициране и присъединяване

1. Настоящата конвенция е открита за подписване в Женева на 28 юли 1951 г., след което ще бъде депозирана при Генералния секретар на Организацията на обединените нации. Конвенцията ще бъде открита за подписване в Службата на Организацията на обединените нации в Европа от 28 юли до 31 август 1951 г., след което ще бъде отново открита за подписване в Главната квартира на Организацията на обединените нации от 17 септември 1951 г. до 31 декември 1952 г.

2. Тази конвенция е открита за подписване от всички държави – членки на Организацията на обединените нации, както и от всички други държави, поканени да присъстват на Конференцията на пълномощниците за статута на бежанците и лицата без гражданство, или до които е изпратена покана да я подпишат от страна на Общото събрание. Конвенцията подлежи на ратификация, като

ратификационните документи се депозират при Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

3. Тази конвенция е открита от 28 юли 1951 г. за присъединяване към нея на страните, посочени в точка 2. Присъединяването става чрез депозиране на документ за присъединяване при Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

Чл. 40. Клауза за териториално приложение

1. Всяка държава има право при подписване, ратификация или присъединяване към тази конвенция да декларира, че тази конвенция разширява действието си върху всички или която и да е от териториите, за чиито международни отношения тя отговаря. Тази декларация влиза в сила с влизането в сила на Конвенцията по отношение на въпросната държава.

2. Разширяването на действието на тази конвенция във всеки момент след това става чрез писмено уведомление, адресирано до Генералния секретар на Организацията на обединените нации, като то влиза в сила от деветдесетия ден след получаване от Генералния секретар на Организацията на обединените нации на това уведомление или от влизането в сила на тази конвенция за въпросната държава, ако тази дата е по-късната.

3. По отношение на териториите, необхванати от действието на тази конвенция в момента на подписване, ратификация или присъединяване, всяка заинтересувана държава трябва да разгледа възможността от предприемане на необходимите мерки за разширяване прилагането на тази конвенция върху тези територии при наличие, където това се изисква по конституционни съображения, на съгласие на правителствата на съответните територии.

Чл. 41. Федерална клауза

По отношение на федерални или неунитарни държави се прилагат следните разпоредби:

а) по отношение на онези членове от Конвенцията, попадащи под законодателната юрисдикция на федералния законодателен орган, задълженията на федералното правителство в този смисъл са същите, както задълженията на страните по нея, които не са федерални държави;

б) по отношение на онези членове от Конвенцията, попадащи под законодателната юрисдикция на влизащите във федерацията щати, провинции и кантони, които по силата на конституционната

уредба на федерацията не са длъжни да предприемат законодателни действия, федералното правителство трябва, колкото е възможно по-рано и с благосклонна препоръка, да доведе тези членове до знанието на съответните органи на щатите, провинциите или кантоните;

с) всяка федерална държава – страна по тази конвенция, се задължава по искане на всяка друга договаряща държава, предадено чрез Генералния секретар на Организацията на обединените нации, да представи изложение за законите и практиката на федерацията и съставлящите я части по отношение на всяка една от разпоредбите на тази конвенция, в което да се указва до каква степен разпоредбата е влязла в действие чрез предприемане на законодателни или други мерки.

Чл. 42. Резерви

1. При подписване, ратификация на тази конвенция или присъединяване към нея всяка държава може да направи резерви по членовете на Конвенцията, с изключение на член 1, 3, 4, 16, точка 1, 33, 36 – 46 включително.

2. Всяка държава, направила резерва в съответствие с точка 1, може по всяко време да оттегли резервата си чрез писмено уведомление за това, адресирано до Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

Чл. 43. Влизане в сила

1. Тази конвенция влиза в сила на деветдесетия ден след датата на депозиране на шестия документ за ратификация или присъединяване.

2. За всяка държава, ратифицирала тази конвенция или присъединила се към нея след датата на депозиране на шестия документ за ратификация или присъединяване, Конвенцията влиза в сила на деветдесетия ден след датата на депозиране от въпросната държава на нейния документ за ратификация или присъединяване.

Чл. 44. Денонсиране

1. Всяка договаряща държава може по всяко време да денонсира тази конвенция чрез писмено уведомление, адресирано до Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

2. Денонсирането влиза в сила за съответната държава една година след датата на получаване на уведомлението за това от Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

3. Всяка държава, направила декларация или уведомление в съответствие с член 40, може по всяко време след това да заяви чрез писмено уведомление до Генералния секретар на Организацията на обединените нации, че тази конвенция преустановява действието по отношение на въпросната територия една година след датата на получаване на това уведомление от Генералния секретар.

Чл. 45. Преразглеждане

1. Всяка договаряща държава може по всяко време да поиска преразглеждане на тази конвенция чрез писмено уведомление до Генералния секретар на Организацията на обединените нации.

2. Общото събрание на Организацията на обединените нации трябва да препоръча мерките, ако такива са необходими, които следва да се вземат по отношение на това искане.

Чл. 46. Уведомления от Генералния секретар на Организацията на обединените нации

Генералният секретар на Организацията на обединените нации уведомява всички държави – членки на Организацията на обединените нации, както и нечленуващите държави, посочени в член 39:

- a) за декларации и уведомления в съответствие с член 1, раздел В;
- b) за подписвания, ратификации и присъединявания в съответствие с член 39;
- c) за декларации и уведомления в съответствие с член 40;
- d) за резерви и оттегляне на резерви в съответствие с член 42;
- e) за датата на влизане в сила на Конвенцията в съответствие с член 43;
- f) за денонсираня и уведомления в съответствие с член 44;
- g) за искания за преразглеждане в съответствие с член 45.

В уверение на горното долуподписаните, надлежно упълномощени представители, подписаха тази конвенция от името на своите правителства.

Съставена в Женева на 28 юли 1951 г. в един екземпляр, английският и френският текст на който имат еднаква сила и който се депозира в архивите на Организацията на обединените нации и от който надлежно заверени копия се предоставят на всички държави – членки на Организацията на обединените нации и на нечленуващите държави, посочени в член 39.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Параграф 1

1. Документът за пътуване, посочен в член 28 от тази конвенция трябва да бъде съобразен с приложения тук образец.

2. Документът трябва да бъде съставен най-малко на два езика, единият от които да бъде английски или френски.

Параграф 2

Като се спазват разпоредбите на страната на издаването, децата могат да бъдат вписани в паспорта на единия родител или в извънредни случаи на някой друг възрастен бежанец.

Параграф 3

Таксите, които се събират за издаването на документа, не трябва да надвишават най-ниската тарифа, прилагана за националните паспорти.

Параграф 4

С изключение на особени или извънредни случаи документът трябва да бъде валиден за възможно най-голям брой страни.

Параграф 5

Документът трябва да има срок на валидност една или две години по избор на органа, който го издава.

Параграф 6

1. Подновяването или продължаването на валидността на документа е от компетенцията на органа, който го е издал, дотогава, докато притежателят му не се установи законно да живее на друга територия и докато законно пребивава на територията на този орган. Издаването на нов документ при същите условия е от компетенцията на органа, който е издал стария документ.

2. Дипломатическите или консулските представители, специално упълномощени за това, имат право да продължават за срок не по-голям от шест месеца валидността на документите за пътуване, издадени от техните правителства.

3. Договарящите държави се задължават да разглеждат благосклонно възможността за подновяване или продължаване на валидността на документите за пътуване или за издаване на нови документи на бежанци, които са престанали законно да пребивават на тяхна територия, в случаите, когато тези бежанци нямат въз-

можност да получат документ за пътуване от страната на тяхното законно пребиваване.

Параграф 7

Договарящите държави се задължават да признават валидността на документите, издадени в съответствие с член 28 от тази конвенция.

Параграф 8

Компетентните органи на страната, в която бежанецът желае да отиде, трябва, ако те са готови да го приемат и ако се изисква виза, да положат виза на документа, който той притежава.

Параграф 9

1. Договарящите държави се задължават да издават транзитни визи на бежанците, които са получили визи за територията на крайно предназначение.

2. Издаването на такива визи може да бъде отказано по съображения, поради които може да бъде отказана виза на всеки чужденец.

Параграф 10

Таксите за издаването на изходни, входни и транзитни визи не трябва да надвишават най-ниската тарифа, която се прилага за визити, полагани на чуждестранните паспорти.

Параграф 11

В случай, че бежанец промени местоживеенето си и се установи законно на територията на друга договаряща държава, отговорността за издаването на нов документ съгласно и при условията на член 28 се поема от този момент нататък от компетентния орган на тази територия, до който бежанецът има право да подаде молба.

Параграф 12

Органът, който издава новия документ, е длъжен да задържи стария документ и да го върне в страната на издаването му, ако в този документ е указано, че той трябва да бъде върнат; в обратния случай органът, който издава новия документ, трябва да задържи и анулира стария.

Параграф 13

1. Всяка договаряща държава се задължава да разреши на притежателя на документ за пътуване, издаден от нея в съответствие с член 28 от Конвенцията, да се завърне на нейна територия по всяко време през срока на валидност на документа.

2. Като се спазват разпоредбите на точка 1, договаряща държава може да изиска от притежателя на документа да се съобрази с такива формалности, каквито могат да бъдат наложени на лицата, които излизат от страната или се връщат в нея.

3. Договарящите държави си запазват правото при извънредни случаи или в случаи, когато разрешителното за престой на бежанеца е с определен срок, при издаването на документа да ограничат срока, през който бежанецът може да се завърне, като този срок не може да бъде по-малък от три месеца.

Параграф 14

Като се изключат единствено разпоредбите на параграф 13, разпоредбите на това приложение по никакъв начин не накърняват законите и разпоредбите, регулиращи на териториите на договарящите държави условията за приемане, транзит, пребиваване, установяване и излизане.

Параграф 15

Както издаването на документа, така и всичко, нанесено в него, не определят, нито засягат статута на притежателя и по-специално що се отнася до неговото гражданство.

Параграф 16

Издаването на документа не дава на неговия притежател никакво право на закрила от страна на дипломатическите или консулските представители на страната на издаването, нито дава право на тези представители да предоставят закрила.

Приложение: Образец на документ за пътуване

Документът трябва да има формата на книжка (с размер около 15 x 10 см).

Препоръчва се той да бъде отпечатан по такъв начин, че изтриванията или поправките с химически или други средства да бъдат лесно откривани и думите „Конвенция от 28 юли 1951“ да бъдат отпечатани на всяка страница на езика на страната, която го издава.

(Корица на документа)
ДОКУМЕНТ ЗА ПЪТУВАНЕ
(Конвенция от 28 юли 1951 г.)

№

(1)

ДОКУМЕНТ ЗА ПЪТУВАНЕ

(Конвенция от 28 юли 1951)

Този документ изтича на освен ако валидността му е продължена или подновена.

Фамилно име

Име(на)

Придружен от дете (деца).

1. Този документ се издава единствено с цел притежателят му да бъде снабден с документ за пътуване, който може да служи вместо национален паспорт. Той не определя, нито засяга гражданството на притежателя.

2. На притежателя е разрешено да се завърне в (обозначение на страната, чиито органи издават документа) на или до освен ако по-долу е посочена по-късна дата. (Срокът, през който на притежателя е разрешено да се завърне, не трябва да бъде по-малък от три месеца.)

3. В случай, че притежателят се установи в страна, различна от страната на издаване на този документ, той трябва, ако желае да пътува отново, да подаде молба до компетентните органи на страната на неговото пребиваване за издаване на нов документ. (Старият документ за пътуване трябва да бъде задържан от органа, издаващ новия документ, и да бъде върнат на органа, който го е издал.)*

(Този документ съдържа страници без корицата.)

*Изречението в скоби може да бъде вписано по желание на правителствата.

(2)

Място и дата на раждане

Занятие

Настоящо местоживееене

*Фамилно име (преди брака) и име(на) на съпругата

*Фамилно име и име(на) на съпруга

Описание

Ръст

Коса

Цвят на очите

Нос
 Форма на лицето
 Тен
 Особени белези
 Деца, придружаващи притежателя
 Фамилно име Име(на)
 Място и дата на раждане
 Пол

(Този документ съдържа страници без корицата.)

(3)

Снимка на притежателя и печат на органа, който издава документа

Отпечатъци от пръстите на притежателя (ако се изисква)

Подпис на притежателя

(Този документ съдържа страници без корицата.)

(4)

1. Този документ е валиден за следните страни:

2. Документ или документи, на основата на които е издаден настоящият документ:

.....
 Издаден в

Дата

Подпис и печат на органа, който издава документа:

Платена такса:

(Този документ съдържа страници без корицата.)

(5)

Продължаване или подновяване на валидността

Платена такса: от

до

Съставено в на

Подпис и печат на органа, който продължава или подновява валидността на документа:

Продължаване или подновяване на валидността

Платена такса: от

до

Съставено в на

Подпис и печат на органа, който продължава или подновява валидността на документа:

(Този документ съдържа страници без корицата.)

(6)

Продължаване или подновяване на валидността

Платена такса: от

до

Съставено в на

Подпис и печат на органа, който продължава или подновява валидността на документа:

Продължаване или подновяване на валидността

Платена такса: от

до

Съставено в на

Подпис и печат на органа, който продължава или подновява валидността на документа:

(Този документ съдържа страници без корицата.)

(7-32)

Визи

Във всяка виза трябва да бъде вписано името на притежателя.

(Този документ съдържа страници без корицата.)

* Ненужното да се задраска